

πολλούς τόπους ἐγύρευσα ἐν τῇ ζωῇ μου ὅλη,
ἀλλ', ὦ Χριστέ μου, σώσον με τὸν ἀπὸ ξένης ξένου!

Οἱ ἰδιοκτῆται τῶν χειρογράφων κατὰ συνθήειαν
ἄχρως ἠμῶν διασωθεῖσαν ἐνόμιζον ὅτι ἐξασφαλί-
ζουσιν αὐτοῖς τὴν κτῆσιν δι' ἄρας τινος ἥτις ἐ-
πίσης κατήντησε τυπικῆ καὶ τῆς ὁποίας παρα-
τιθέμεθα ἐνταῦθα ἐν μόνον δεῖγμα ἕκ τινος χει-
ρογράφου τῆς Βοδλεϊνῆς βιβλιοθήκης ὑπὸ χρονολογίαν 1349 :

Ἡ βίβλος αὕτη πέφυκε τῆς παντουργοῦ Τριάδος
τῆς ἐν τῇ νήσῳ Χάλκῃ τε μονῆς τῆς τοῦ Ἑσόπτρου,
καὶ εἴ τις βουληθῆ ποτε ταύτην ἀποστερησαί
κεχωρισμένος ἔσται Τριάδος τῆς ἁγίας
ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ γε καὶ τῷ ἔλευσομένῳ

Ἴνα δὲ μὴ τὸ προοίμιον τοῦτο ἀποβῆ ὑπερδιπλά-
σιον τῶν ὑμῖν ἀνακοινουμένων ἐπιστολῶν, διακό-
πτω ἐνταῦθα ἄς παρατηρήσεις ταύτας, ἐπιφυ-
λασσόμενος ἄλλοτε ν' ἀποστείλω εἰς τὴν φίλην Ἑ-
στίαν ἐκτενεστέραν τινὰ διατριβὴν περὶ τῶν με-
σαιωνικῶν ἀντιγράφων.

Α. Πιττάκιον εἰς πατέρα πνευματικὸν κατὰ στίχον.

Ἐπολαμβάνω πάτερ μου τῆς σῆς σοφίας λόγους
καὶ μένυμαί σου πάντοτε νύκταν τε καὶ ἡμέραν,
εὐχαριστῶ καὶ δέομαι τὸν ποιητὴν τῶν πάντων,
φιλόνηρον τὸν κύριον καὶ μόνον εὐεργέτην,
τὸν περιέπουθ' ἅπαντα ἐν οὐρανῷ καὶ γῆ τε,
πάντοτε διαφυλαχθῆς, τιμιώτατε πάτερ,
καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων σου εὐχῶν καὶ λιτανείας
εὐρωμεν ἔλεον καὶ ἡμεῖς οἱ ἄθλιοι σου δοῦλοι
ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοικτῇ ἐκείνῃ τῇ μελλούσῃ.
Ἐπιθυμῶ καὶ δέομαι σχεδὸν μετὰδακρῶν
ὑπὸ τῆς ἐνθυμήσεως ἀλίσκομαί γε ὄλωσ,
καὶ ὁ καιρὸς οὐκ εὐκολεῖ τοῦ εἰσελθεῖν με τώρα
καὶ τοῦτον σὲ παρακαλῶ, πάτερ μου, νὰ ποιήσης
διὰ νὰ ἔλθῃς τὸ πρῶτ', εἰς τοῦ μηνὸς τὰς 5,
μὲ ὅλα σου τὰ ἱερὰ Ἴνα ἱερουργήσης
καὶ κοινηθῶσιν τὰ παιδικὰ καὶ ὅλη ἡ φαμελία
καὶ ὁ θεὸς ὁ ἅγιος νὰ σὲ διαφυλάξῃ.

Β. Πιττάκιον εἰς φίλον ἀπόδημον κατὰ στίχον.

Τὸ μακρῷ χρόνῳ ἀπόδημον τὸ ἀνεχόλητόν σου
θαυμάζει ὁ νοῦς μου, ἀπορεῖ, γυρεύει πάντα τρόπον,
πῶς τοῦτο ἐσυνέβηκεν τὸ πρὸς ἐμὲν σου φίλον,
οὔτε πιττάκιον ἔλαβον, οὐ λόγους σου ἐδέχθην
τὸν ἔλεγεσ γὰρ πάντοτε ἐν κόσμῳ ἐμαρτύρεις
ἀν ἀπ λ ε κ ὄ ν (:) σου συγγενῇ, ἐγκάρδιόν σου φίλον
πῶς οὐκ ἀπέσειλάς ποτε λόγον ὧδε ἐμέναν
νὰ μάθω σου τὸν λογιζόμεν εἰς τὴν τρύπον ἐστέκεις.
Τὸν πόθον σου γὰρ πάντοτε ἔχω ἐγὼ εἰς νοῦν μου
καὶ πόθον ἔχω ἄμετρον ἀγῆτην, ὡς ἀρμύζει
καὶ τῶν πολλῶν τὰ δολερὰ λόγια μὴ πιστεύεις.
πολλοὶ γὰρ μάχας συγγενῶν ἤγειραν μὲ τὴν γλώσσαν.
καὶ π ο λ λ ἁ σ' ἐκατέσκαψαν καὶ ἠφάνισαν τελείως
πολλοὶ γὰρ ἐκ συναρπαγῆς τῆς γλώσσης ἐπροδῶκαν
πολλοὺς ἀνθρώπους ἔδωλψεν εἰς ἄδικον ὁ λόγος
τά δε σὲ παρακαλῶ ποιήσε δι' ἐμένα . . .
καὶ κύριος ὁ ποιητῆς καὶ παντοκράτωρ πάντων
φυλάξεισε ἀνώδυνον τοῦ ὀλεθρίου πλάνου.

Γ. Πιττάκιον εἰς ἀδελφοποιτόν.

Φίλε μου ποθεινότατε καὶ πανηγραπημένε,
Φίλτρον γὰρ τῆς καρδίας μου ὁ πόθος τῆς ψυχῆς μου

1. Τὸ χειρογ. ἔχει ἀνεχόλητο, ἴσως γραπτέον ἀνε-
χώρητο.

2. Ἴσ. πόλεις.

τὸν πόθον σου τιτρώσκομαι νύκτα τε καὶ ἡμέραν
καὶ τὸν θεὸν καὶ κύριον καὶ ποιητὴν τῶν πάντων
ὀλόψυχα ἀπὸ ψυχῆς τοῦτον ὕμνω καὶ λέγω.
τοῦ ὑγιαίνεις πάντοτε μετὰ τῆς σῆς συνουίου.
καὶ οὕτως διαφυλαχθῆς ὑπὸ Θεοῦ τῶν δώρων.
ἀκίνδυνος, ἄνευ κακοῦ καὶ σφίλου τε καὶ ρίπου
ἅπαν (!) τὴν φαμελίαν σου τὸ χατρε ἀπονέμου
σὺν τῷ πατρὶ ὑμέτερω τῷ παντετιμημένῳ.
ἅμα σὺν τῇ μητρὶ ὕμῶν καὶ πᾶσιν τοῖς ἰδίοις
τοῖς ἐν τῷ οἴκῳ τῷ ὕμῶν εὐρισκομένοις τώρα
φίλην καὶ (ἐφθαρμ.) τὸ χατρε ἀπονέμου
καὶ πολυχρονηθεῖτε εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.

Ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 216 Βαροκκιανοῦ χειρογράφου ἐν
Ὁξωνίῳ. Ἡ γραφὴ εἶνε τῆς 16. ἡ 15. ἑκατονταετηρίδος.

Ἐν Ἰωαννίνοις, τῇ 5 Φεβρουαρίου 1882.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΟΜΙΟΣ

Καθηγητὴς τοῦ Ζωσιμαίου Γυμνασίου.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 311 φύλλῳ τῆς «Ἑστίας» ἔδημοσι-
εῦθη ἱστορικὴ τις σημείωσις περὶ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ λει-
ψάνου τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος. Ἐπειδὴ ἐν τῇ δημοσιεύ-
σει τοῦ ἀρθριδίου ἐκείνου ἐκ παραδρομῆς παρελείφθη νὰ
σημειωθῇ ὅτι μετεφράσθη ἐκ γερμανικῆς διατριβῆς πρὸ
τινος δημοσιευθείσης, τινὲς δ' αὐτῆς φράσεις ἔδωκαν ἀ-
φορμὴν παραπόνοις εἰς τὴν ἐν Κερκύρᾳ ἀξιότιμον οἰκο-
γένειαν Βούλγαρην, τὴν ἐπιμελουμένην τὴν τήρησιν τοῦ
λειψάνου, καταχωρίζομεν ὧδε τὴν κατωτέρω ἐκ Κερκύ-
ρας ἀποσταλεῖσαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ σεβ. ἱερέως Κωνσ. Βούλ-
γαρη ἐπανόρθωσιν τῶν ἐν τῷ ἀρθριδίῳ ἐκείνῳ χάριν τῆς
ἱστορικῆς ἀκριβείας, περικόπτοντες μόνον φράσεις τινὰς
τῆς ἀπαντήσεως τραχύτερον τοῦ δέοντος ἡχοῦσας, κατ'
οὐδὲν δ' ἐλαττούσας τὴν οὐσίαν τῆς ὅλης διατριβῆς.

Σ. τ. Δ.

ΤΟ ΛΕΙΨΑΝΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

Ἐν Κερκύρᾳ.

Ἐν τῷ ἀπὸ 13 Δεκεμβρίου ἀριθμῷ τῆς «Ἑ-
στίας» ἀνέγνων βραχυεῖαν ἱστορικὴν ἀφήγησιν περὶ
τοῦ ἐν Κερκύρᾳ λειψάνου τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος.
Ὁ συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ ἀρθρου, ὀρμηθεὶς βε-
βαίως ἀπὸ τῆς ἰδέας τοῦ νὰ καταχωρήσῃ ἐν τῷ
περιοδικῷ τούτῳ ἐπικαιρὸν τι (διότι τῇ 12ῃ Δε-
κεμβρίου ἐσωστάξτετο ἡ μνήμη τοῦ αὐτοῦ ἁγίου) ἐ-
δημοσίευσεν πράγματα ἀφιστάμενα τῆς ἀληθείας.
Χάριν λοιπὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς ἀκριβεστέραν πλη-
ροφορίαν τῶν ἀναγνωστῶν τῆς «Ἑστίας» ἄς μοι
ἐπιτρέψῃ ἡ διεύθυνσις αὐτῆς νὰ ἐπιχειρήσω τὴν
χρονολογικὴν διάταξιν καὶ τὴν ἱστορικὴν διόρθω-
σιν τῶν γεγονότων, ὅσα ἡμαρτημένως ἀναφέρον-
ται ἐν τῇ περὶ τῆς ὁ λόγος ἀφηγήσει, παρατρέχων
τὰ ἐν αὐτῇ μικροῦ λόγου ἄξια, καὶ ἀρκούμενος
χάριν συντομίας, εἰς τὴν τῶν κυριωτέρων καὶ σπου-
δαιωτέρων διόρθωσιν.

Καὶ πρῶτον μὲν, μετὰ βραχυεῖαν καὶ σύντομον
ἐξιστόρησιν τοῦ τρόπου, δι' οὗ τὸ λειψάνον ἄρτιον
καὶ ἀκέραιον ἀπὸ Κύπρου μετηνήχθη εἰς Κωνσταν-
τινούπολιν καὶ ἀπὸ ταύτης κατὰ τὸ 1456 εἰς
Κέρκυραν, καὶ περὶ τοῦ πῶς περιήλθεν εἰς τὴν κατὰ
κόσμον ἐξουσίαν τῆς κερκυραίας οἰκογενείας Βούλ-
γαρη, ἀπαντᾷ ἐν τῷ εἰρημένῳ ἀρθριδίῳ ἡ ἐξῆς πε-
ρικοπὴ· «Λέγεται πρὸς τούτους, ὅτι τὸν δεξιὸν
τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος βραχίονα ἐδωρήσατο ὁ μὲν

Πάπας Κλήμης Η΄ τῷ καρδινάλει Βαρωνίῳ, οὗτος δὲ τῇ νέᾳ Ἐκκλησίᾳ τῶν μοναχῶν τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἁγίου Φιλίππου τοῦ Νέρη». — Ἡ δυνάμην νὰ παρατηρήσω ἐνταῦθα ὅτι ὁ γράψας τὸ ἄρθρον ἀρυσθεὶς αὐτολεξεὶ σχεδὸν τὰς εἰδήσεις ταύτας ἐκ πηγῆς, ἣν κατωτέρω φαίνεται ὑποπτεύων ὡς ἀπόκρυφον, παρέλειψε νὰ πληρώσῃ κενὸν ὑπάρχον ἐν τῇ διηγήσει, καὶ νὰ δικαιολογήσῃ πῶς ὁ ἀπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει φυλαττομένου λειψάνου ἀποκοπεῖς βραχίων εὐρέθη ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἐν Ῥώμῃ διαμένοντος Πάπα Κλήμεντος τοῦ Η΄. Ἡ θέλωμεν δὲ ἡμεῖς βοηθήσῃ εἰς τοῦτο τὸν ἡμέτερον ἱστορικόν, ἐὰν δὲν ἐφρονούμεν ὅτι οὔτε ὁ καιρὸς οὔτε ὁ τόπος ἐπιτρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ ἀναπτύξωμεν γεγονότα ἀναγόμενα εἰς τοὺς χρόνους τῶν σταυροφοριῶν. Θεωρῶ ἐπομένως προτιμότερον ν' ἀπασχοληθῶ ἐπὶ τῶν ἀμέσως ἐπομένων, ἅτινα ὁμολογῶ ὅτι προὐκάλεσαν κυρίως τήνδε τὴν ἀπάντησιν, ἀφορῶσαν οὐ μόνον εἰς τὴν ἐπιδιόρθωσιν τῶν ἀνεξετάστως ἱστορουμένων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν τῆς φιλοτιμίας τῆς οἰκογενείας, εἰς ἣν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἀνήκω καὶ τὴν ὁποῖαν αἱ φράσεις τοῦ ἀρθρογράφου, καιρῶς μικροῦ δεῖν νὰ προσβῶλωσι.

Καὶ ὄντως· μετὰ τὸ ἀνωτέρω χωρίον ἀκολουθεῖ ἀμέσως τὸ ἐξῆς· « Ἄλλον ὅμως μῦθον διηγοῦνται οἱ Κερκυραῖοι. Μέγας τις καὶ ἰσχυρὸς ἠτήτησά ποτε τὴν ἑτέραν τῶν χειρῶν τοῦ ἁγίου λειψάνου. Ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη οὔτε τὴν αἵτησιν ἤθελε νὰ ἀνηθῆ ἀπολύτως, οὔτε τὸ λειψάνον νὰ κολοβώσῃ. Ἐγάρῃ λοιπὸν πρόθυμος νὰ ποιήσῃ τὴν δωρεάν, προσέθηκε δὲ, ὅτι, φοβουμένη τὸν ἅγιον, δὲν ἐτόλμα νὰ ἀποκόψῃ αὐτὴ τὴν χεῖρα, ἀ.λ.λ' ἐπέτρεπε τοῦτο εἰς τὸν αἰτήσαντα. Ἀλλὰ καὶ οὗτος ἐφοβήθη, τὸ δὲ λειψάνον ἔμεινεν ἄρτιον». — Ἄς μοι ἐπιτρέψῃ ὁ γράψας νὰ παρατηρήσω αὐτῷ κατὰ πρότον ὅτι οἱ Κερκυραῖοι εἶναι ἀρκούντως ἀνεπτυγμένοι καὶ ἱκανῶς συνετοί, ὥστε ν' ἀποδέχονται καὶ διηγῶνται μύθους ἐπὶ πραγμάτων καλῶς εἰς αὐτοὺς γνωστῶν. Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐφαρμύζων ἐνταῦθα τὴν ποινὴν τῆς ἀμοιβαιότητος, θὰ ἔκλινον νὰ ἀποκαλέσω μᾶλλον μύθους τὰ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἱστοριοδίφου γραφόμενα, καὶ ἕνεκα τῆς ἡμαρτημένης ἐποχῆς, ἐν ἣ φαίνεται ἀνάγων αὐτὰ (διότι ταῦτα ἀναφέρει, ὡς εἶπον, ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος γενομένην δωρεάν), καὶ ἕνεκα τοῦ τρόπου δι' οὗ παρατίθησιν τοῖς ἑαυτοῦ ἀναγνώσταις.

Ἴδου δὲ πῶς ἔχει ἡ περὶ τοῦ προκειμένου ἀλήθεια.

Κατὰ τὸ 187 . . . μέγας τις καὶ ἰσχυρὸς ξένος, ἐν Κερκύρα παρεπιδημῶν, συνέλαβεν, ὑπὸ εὐσεβείας πρὸς τὸν ἅγιον κινούμενος, τὴν ἰδέαν νὰ λάβῃ, εἰ δυνατόν, τεμάχιον τοῦ ἁγίου λειψάνου. Διετέλει τότε Νομάρχης Κερκύρας ὁ κ. Μ. χρηματίας κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους καὶ ὑπουργὸς τῆς παιδείας. Οὗτος λαβὼν ἀνωτέρας,

φαίνεται, ὀδηγίας, προσεκάλεσε τὸν τότε διαχειρίζοντα τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Σπυρίδωνος, ὑπερεδουμηκοντούτη θεῖόν μου Ἱερέα Γεώργιον Βούλγαρην, καὶ ἐν μυστικῇ συνδιαλέξει ἐκοινοποίησεν αὐτῷ τὴν εὐσεβῆ ἐπιθυμίαν τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου. Ἐπὶ τῇ προτάσει ταύτῃ ἐμβρόντητος ἔμεινεν ὁ γηραιὸς ἱερεὺς. Οὐχ ἤπτον, ἀναλαβὼν εὐθὺς ἐκ τῆς ἐκπλήξεως, ἐδήλωσε ῥητῶς καὶ πολυτρόπως τῷ κ. Νομάρχῃ ὅτι οὐδέποτε θέλει πράξῃ, οὐδὲ ἐπιτρέψῃ νὰ διαπραχθῇ τὸ τοιοῦτον. Ἀπερχόμενος δὲ μετὰ τὴν ἀρνητικὴν ταύτην ἀπάντησιν, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν κύριον Μ. τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν· « Εἰπάτέ μοι τώρα, παρακαλῶ, ὡς χριστιανὸς, καὶ τίμιος ἄνθρωπος, ἤθέλετε Σεῖς τολμήσῃ νὰ ἐπιθέσῃτε χεῖρα διαμελισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου λειψάνου; — Ἀποκριθέντος δὲ τοῦ κ. Νομάρχου ὅτι Οὐχί, — Καὶ διατί, ἐπανέλαβεν ὁ γέρον, ἀπαιτεῖτε νὰ διαπράξω τὴν ἱεροσυλίαν ταύτην ἐγὼ; διότι εἶμαι ἱερεὺς; ! — Καὶ ἀπῆλθε.

Τῇ ὑστεραίᾳ, ἕτερος ξένος ὑψηλὴν ἐν Ἑλλάδι κατέχων θέσιν καὶ ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ ἰσχυροῦ ἐκείνου διατελῶν, προσεκάλεσε τὸν ἱερέα Βούλγαρην εἰς πρόγευμα, ὅπως ὁμιλήσῃσι περὶ σπουδαίου πράγματος. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ προγεύματος.

— Γνωρίζω, εἶπεν ὁ ἱερεὺς, Κύριε . . . τὸν σκοπὸν τῆς προσκλήσεως ταύτης. Χθὲς μοι ἐγένετο περὶ τούτου λόγος παρὰ τοῦ κυρίου Νομάρχου, πρὸς ὃν καὶ ἔδωκα τὴν ὀριστικὴν ἀπάντησίν μου.

Ἐπιμένοντος δὲ ἐκείνου καὶ ἰσχυριζομένου ὅτι καὶ οἱ Πατριάρχαι διανέμουσι χάριν εὐσεβείας λειψάνα τοῖς χριστιανοῖς, ἀνταπήντησεν ὁ γέρον ἱερεὺς ὅτι ἂν αὐτοὶ πράττουσι τοῦτο διανέμουσι βεβαίως ἐκ τῶν ἤδη διαμελισμένων, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀκεραίων καὶ ἀρτιμελῶν λειψάνων.

— Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Σπυρίδωνα, προσέθηκεν ὁ κύριος . . . ἔλλειπει ὁ ἕτερος τῶν βραχιόνων.

— Κύριε . . . ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς Βούλγαρην, οὕτως ἔχουσαν παρέλαβον ἐγὼ τὴν παρακαταθήκην ταύτην, οὕτω διετήρησα αὐτήν, οὕτως ὀφείλω νὰ τὴν παραδώσω. Εἶπατε παρακαλῶ πρὸς τὸν ἰσχυρὸν ἐκείνον, ὅτι λυποῦμαι μὴ δυνάμενος νὰ πληρώσω τὴν εὐσεβῆ αὐτοῦ ἐπιθυμίαν. Ὅτι ὅμως μεταξὺ τῆς δυσμενείας αὐτοῦ καὶ τῆς διαπράξεως τοιαύτης ἱεροσυλίας, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μοι ἐπιτρέπεται νὰ ἐνδοιάσω. Ὅτι ἐπὶ τέλους ἐν μόνον δύναμαι ὑπὲρ τῆς φιλευσεβείας τοῦ κραταιοῦ ἐκείνου νὰ πράξω, νὰ τῷ προσφέρω δηλαδὴ τεμάχιον ἐκ τῶν κατὰ μακρὰ διαλείμματα ἀνανευμένων ὑποποδίων τοῦ ἁγίου, καὶ τὸ ὁποῖον αὐριον ἐγὼ αὐτὸς θέλω φέρῃ πρὸς ὑμᾶς.

Τὴν ἐπιούσαν δεχόμενος ὁ κ. . . τὸ ὑποσχεθὲν τεμάχιον τῶν ὑποποδίων, συνοδευόμενον διὰ σχετικῶν πιστοποιητικῶν, καὶ εὐγενῶς εὐχαριστῶν, ἀφῆκε, μετὰ διπλωματικῆς ἀπροσεξίας, νὰ διαφύγῃ τὸ ἔρκος τῶν ὀδόντων του ἡ ἰδέα ὅτι, ἐὰν οἱ ἔσωτετικοὶ τοῖχοι τῆς ἐκκλησίας διετέλουν

(τότε) κάπως παρημελημένοι, εἰς τοῦτο συνέτει-
νεν ἡ κακὴ τῆς οἰκογενείας διάθεσις.

— Ἀλλ' ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη, ἀπεκρίθη
μετὰ παρησῆας ὁ ἱερεὺς, δὲν συνεθίζετο νὰ πωλῆ
τὸ λείψανον ὅπως εὐ-τρειπίζετο τὴν Ἐκκλησίαν.

Καὶ οὕτως ἔληξε τὸ ἐπεισόδιον.

Μεταβαίνων ἤδη εἰς τὸ ζήτημα τὸ ἀφορῶν τὴν
ἐποχὴν, ἀφ' ἧς ὁ Ἅγιος ἐτιμήθη ὡς πολιοῦχος
Κερκύρας, ἀρκεῖ νὰ σημειώσω ὅτι πλὴν τῶν πολ-
λῶν ἄλλων ἀποδείξεων, ὅσαι ὑπάρχουσι κατὰ τῆς
διαβεβαιώσεως τοῦ γράψαντος ὅτι τοῦτο συνέβη
μόνον μετὰ τὸ 1716, καὶ αὐτὸς οὗτος ἀκόμη ὁ-
μολογεῖ τοῦτο, ἱστορῶν ὅτι «κατὰ τὴν ἐγγχωρίαν
παράδοσιν . . . δις ἔσωσεν (ὁ Ἅγιος) τὴν νῆσον
ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ, τῷ 1630 καὶ τῷ 1637». Ἐπειδὴ
δὲ αἱ ἐποχαὶ αὗται εἶναι προγενέστεραι τοῦ 1716,
καὶ ἐπειδὴ οἱ Κερκυραῖοι, ἀπᾶς ἀποδεχθέντες ὡς
παρὰ τοῦ Ἁγίου ἐλθοῦσαν τὴν σωτηρίαν, ὠμολό-
γησάν βεβαίως πρὸς αὐτὸν χάριτας, ἔπεται φύ-
σει ὅτι καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν ὡς προστάτην τῆς
νήσου πολλῶ πρὶν τοῦ 1716, καὶ τοῦλάχιστον
ἀπὸ τοῦ 1637, ἵνα μὴ ἀνέλθωμεν εἰς προγενεστέ-
ρας ἐποχάς.

Πρὸς δὲ τὰς ἐν τῷ ἄρθρῳ ἀναφερομένης εἰδή-
σεις περὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς οἰκογενείας Βούλ-
γαρη φρονῶ ὅτι οὔτε ἀρμόδιον οὔτε ἀξιοπρεπὲς
εἶναι νὰ κατέλθω εἰς λεπτομερείας περὶ τὰ τοι-
αῦτα ἀρκοῦμαι μόνον νὰ παρατήρησω ὅτι καὶ τὰ
περὶ τούτων ἀναφερόμενα οὐδόλως εἶναι ἀκριβέ-
στερα τῆς ἄλλης ἀφηγήσεως.

Ὅθεν παρατρέχων τὸ μέρος τοῦτο, ἐπιλαμβά-
νομαι πῆς ἐξετάσεως τοῦ χωρίου, ἐν ᾧ διατείνε-
ται ὅτι «ὑπάρχουσιν ἐν Κερκύρᾳ σκεπτικοὶ οὐδα-
μῶς δεχόμενοι ὅτι πρὸ τοῦ 1453 ἐτιμάτο ἐν Κων-
σταντινουπόλει τὸ Λείψανον τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶ-
νος, ὑπολαμβάνοντες δὲ ἀπόκρυφα τὰ ἐν τῇ Ἀλη-
θεῖ Ἐκθέσει (περὶ τοῦ Λειψάνου) ἔγγραφα», ἢ ἔκ-
θεσιν λέγει ὅτι ἐξέδωκεν ἡ οἰκογένεια Βούλγαρη
κατὰ τὸ 1857. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου ζητή-
ματος, ἐὰν δηλ. τὸ λείψανον ἐτιμάτο πρὸ τοῦ
1453 ἐν Κωνσταντινουπόλει, παραπέμπω εἰς τὴν
σελ. 13 τῆς Ἀληθοῦς Ἐκθέσεως, ἐνθα θέλει εὑρεῖ
ἕμνον συνταχθέντα παρὰ Ἐυμανουὴλ τοῦ Χρυ-
σάφῃ, δουκὸς καὶ εὐπατρίδου Βυζαντίου, ἐξ οὗ
προκύπτει ὅτι τὸ λείψανον τοῦ Σπυριδῶνος οὐ μόν-
ον ἀπλῶς ἀλλὰ καὶ ἐπισήμως καὶ μετὰ πομπῆς
ἐτιμάτο ἐν τῇ βασιλευσῆς ἐκείνῃ τῶν πόλεων,
παρόντων καὶ τῶν κατὰ κειροὺς Αὐτοκρατόρων.
Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν νόθευσιν τῶν ἐν τῇ Ἀλη-
θεῖ Ἐκθέσει ἐγγράφων ἀπαντῶ ἐν ὀλίγοις ταῖς

Ἐπάρχουσι βεβαίως ἐν Κερκύρᾳ ἄθρησκοὶ ὡς
δυστυχῶς καὶ καθ' ἅπασαν τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα,
καὶ ἰδίως ἐν τῇ πρωτεύουσῃ. Ἀλλὰ σκεπτικοὶ ὑ-
πολαμβάνοντες ἀπόκρυφα τὰ ἐν τῇ Ἀληθεῖ Ἐκ-
θέσει ἔγγραφα δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Κερκύρᾳ, ὅχι.
Τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ ὤ-
σιν οὔτε νὰ θεωρηθῶσιν ἀπόκρυφα, ἀφ' οὗ ὑπάρ-

χοῦσι μὲν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς οἰκογενείας ἐπισημο-
ποιημένα, εὐρηγται δὲ καὶ ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ
τῆς πόλεως χρονολογικῶς κατατεθειμένα καὶ τοῖς
πᾶσι προσιτά. Προσέτι ἡ Ἀληθὴς Ἐκθεσις δὲν συν-
ετάχθη οὐδ' ἐξεδόθη κατὰ τὸ 1857 παρὰ τῆς οἰ-
κογενείας, ἀλλὰ κατὰ τὸ 1669 ἰταλιστὶ παρὰ Νι-
κολάου τοῦ Βουλγάρως, διακεκριμένου λογιῶ καὶ
φιλοσόφου, τῷ δὲ 1857 δύο ἕτεροι λόγιοι Κερκυ-
ραῖοι, οἱ Ν. Βούλγαρις καὶ Ν. Μάνσης, τοῖς πᾶσι
γνωστοὶ καὶ σεβαστοὶ, μὴ δυνάμενοι δὲ οὐδ' ἐπὶ
στιγμὴν καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ μάλιστα σκεπτικοῦ
νὰ θεωρηθῶσιν ὑποπτοὶ ὅτι πλάττουσι κατ' ἀρέ-
σκειαν καὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἔγγραφα, ἐπεχείρησαν
τὴν ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ μετὰ ἰδίων σημειώσεων καὶ
προσθηκῶν μετάφρασιν τῆς Ἐκθέσεως ἐκείνης, ἣν
ὁ συντάκτης τοῦ ἐν λόγῳ ἀρθροῦ ἀνεξετάστως
ἀποκαλεῖ, ὡς ἀπὸ στόματος τῶν Κερκυραίων, ἀ-
πόκρυφον.

Ταῦτα περὶ τῶν ἱστορικῶν τοῦ ἄρθρου ἀνακρι-
θεῖων.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῇ 23 Δεκεμβρίου 1881.

Ἱερεὺς ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΑ ΚΩΦΑΛΛΩΝ

Ἐκ τῶν λαμπρῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἅτινα κα-
τακομοῦσι τὴν πρωτεύουσαν τοῦ γερμανικοῦ κρά-
τους, τὴν πρώτην βεβαίως καταλαμβάνουσι θέσιν
ἐν τῇ καρδίᾳ πάσης φιλανθρωποῦ καὶ εἰς τὰ τῆς
ἀνθρωπότητος παθήματα συμπαθοῦσης ψυχῆς τὰ
δύο κωφάλλων ἐκπαιδευτήρια. Ἐν Πρωσσίᾳ ὁ-
φείλει κατὰ νόμον ἐκάστη ἐπαρχία ἐν τοιοῦτον
κωφάλλων ἴδρυμα νὰ διατηρῆ τὸ Βερολίνον ὁ-
μως κέκτηται δύο τοιαῦτα, τὸ λεγόμενον βασι-
λικὸν καὶ τὸ ἀστικὸν, ἦτοι τὸ ὑπὸ τῆς κυβερ-
νήσεως καὶ τὸ ὑπὸ τῆς πόλεως διατηρούμενον. Σή-
μερον ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις τοῦ ἀστικοῦ τῶν κω-
φάλλων ἐκπαιδευτηρίου. Περὶ τὴν 9 1/2 π.μ. ἐ-
πληροῦτο ἡ ἴση ἢ αἴθουσα πολυπληθοῦς καὶ ἐκλε-
κτοῦ ἀκροατηρίου ἐξ ἑκατέρου τοῦ φύλου. Πᾶσα
ἡ τῆς δημοσίας ἐκπαιδύσεως ἱεραρχία, αἱ ἐν τῷ
διδασκαλικῷ κλάδῳ ἐξοχότητες ἑκατέρου τοῦ φύ-
λου ἦσαν παρόντες. Ἡ σχολὴ εἶχε νὰ δεῖξη τὰς
προόδους 148 κωφάλλων, ὧν οἱ μὲν ἐκ γενε-
τῆς, οἱ δὲ ἐξ ἀσθενείας, διφθερίτιδος π. γ. ἄλ-
λων ἀσθενειῶν, ἀπώλεσαν φωνὴν καὶ ακοήν. Ἡ
καρδία τοῦ ἀνθρώπου σπαράσσεται κατ' ἀρχάς
καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ πληροῦνται δακρύων βλέποντες
τάγμα δλόκληρον μερακίων καὶ κορασίων, στε-
ρουμένων τὸ μόνον τοῦ ἀνθρώπου χαρακτηριστι-
κὸν γνώρισμα, τὴν ἑιερθρον φωνήν· ἀλλ' ἐλα-
φρύνεται καὶ ἀναπνέει ὀλίγον, ὅταν ἴδῃ ὅτι ἡ ἀν-
θρωπὴ καρδία δὲν μένει ἀπαθὴς πρὸς τὰ δυσ-
τυχῆ ταῦτα ἀνθρώπινα πλάσματα, ἀλλὰ πᾶσαν
νοητὴν ἐφαρμύζει μέθοδον, ὅπως τὴν δυστυχίαν
αὐτῶν ἀνακουφίσῃ. Θεωρῆς δὲ πληροῦται εὐγνω-
μοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργετικὸς ἐκείνους ἄνδρας,
οἵτινες δι' ὕλικῶν ἢ ἡθικῶν μέσων ἀρωγοὶ προσ-